

Kwalitatief onderzoek ‘Gedragscode schoolkosten in het Voortgezet onderwijs’

Inge westbroek

E-2165 | november 2005

Inhoud

Voorwoord

Inleiding

Resultaten

Voorwoord

In opdracht van Ministerie OC&W heeft TNS NIPO een kwalitatief onderzoek uitgevoerd met betrekking tot de Gedragscode Schoolkosten.

Na dit voorwoord volgt een inleiding. Daarna worden de resultaten besproken, waarna conclusies en aanbevelingen volgen. De bijlage bevat de checklisten (scholen die hebben aangegeven de gedragscode te onderschrijven versus scholen die hebben aangegeven de gedragscode niet te onderschrijven).

Het rapport is in **meervoud** aan Ministerie OC&W opgeleverd.

Amsterdam, November 2005

TNS NIPO

Inge Westbroek
(Kwalitatief onderzoek)

Inleiding

Achtergrond en doelstelling

De schoolkosten in het voortgezet onderwijs zijn de afgelopen jaren regelmatig in het nieuws geweest, vooral omdat deze steeds hoger worden. Er zijn de afgelopen jaren diverse onderzoeken uitgevoerd om de stijging van de schoolkosten in kaart brengen. Dit bleek een lastige klus. Zo verscheen na het ‘Schoolkostenonderzoek’ nog een ‘Aanvullend onderzoek stijging schoolkosten’ en een ‘Verklarend onderzoek schoolkosten’.

Deze kostenstijging is enerzijds het gevolg van ontwikkelingen in het VO, zoals bijvoorbeeld de uitbreiding van buitenschoolse activiteiten. Anderzijds is een deel van de stijging te wijten aan stijgende materiaalkosten, zoals de prijzen van schoolboeken. Het blijkt echter ook dat er veel onduidelijkheid is over het bedrag dat ouders/verzorgers kwijt zijn aan de school (VO).

De schoolkosten in het VO vallen uiteen in drie hoofdgroepen:

- De schoolboeken en het lesmateriaal/lesactiviteiten (noodzakelijk om het voorgeschreven onderwijs te kunnen volgen);
- De overige schoolkosten (vergoeding voor diensten door de school zinvol en wenselijk geacht;
- De vrijwillige ouderbijdrage.

Als reactie op de nieuwsberichten hebben vertegenwoordigers van ouders, schoolbesturen en schoolleiders samen een gedragscode ondertekend die scholen in het VO moet stimuleren om de schoolkosten voor ouders transparanter te maken en al het mogelijke te doen om de kosten zo laag mogelijk te houden. De gedragscode is in februari 2005 overhandigd aan de Minister van OC&W en verspreid onder alle VO-scholen in Nederland.

De gedragscode is in het leven geroepen om te bevorderen dat scholen transparantie en helderheid verschaffen aan ouders. Als scholen de gedragscode naleven is er sprake van inzicht in de hoogte en bestemming van de schoolkosten. Het kan zelfs zijn dat ouders een deel van de schoolkosten terugkrijgen als blijkt dat er minder kosten zijn gemaakt dan aan het begin van het schooljaar was begroot.

De scholen mogen zelf bepalen of zij de gedragscode op de eigen school toepassen. Of deze gedragscode ook daadwerkelijk breed binnen het voortgezet onderwijs wordt geaccepteerd en een stimulans vormt voor het beleid ten aanzien van de schoolkosten, wil het Ministerie van OC&W laten onderzoeken.

Het ministerie heeft TNS/NIPO gevraagd onderzoek te doen naar het volgende:

- Hoe werken scholen in het VO met de gedragscode?;
- Kunnen er praktijkvoorbeelden in kaart worden gebracht die als ‘best practices’ voor andere scholen kunnen dienen?;
- Indien de bekendheid en/of acceptatiegraad erg laag is (zoals uit het kwantitatief onderzoek bij een aantal scholen blijkt): welke redenen liggen hieraan ten grondslag?

Methode en opzet van onderzoek

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, heeft TNS NIPO kwalitatief onderzoek uitgevoerd (kleinschalig, indicatief, open, explorerend, diepgaand en hypothesevormend).

In totaal zijn 18 gesprekken gehouden van één tot anderhalf uur uur. De gesprekken vonden steeds plaats op de scholen.

Omdat de verantwoordelijkheid voor en de opvattingen over de inhoud van de gedragscode schoolkosten voortgezet onderwijs van rector en conrector uiteen konden lopen, hebben veel gecombineerde gesprekken plaatsgevonden. Hierdoor is de gemiddelde gespreksduur enorm omhoog gegaan.

In eerste instantie was de bedoeling de gesprekken te houden met scholen die hebben aangegeven de gedragscode te onderschrijven (zie steekproef en selectie), waarbij ‘best practices’ in kaart konden worden gebracht, die dan bij scholen die nog niet met de gedragscode werkten, konden worden getoetst. Hoewel niet van deze volgorde is afgeweken, bleek ‘het in kaart brengen van best practices’ geen doelmotiverende taak: scholen die de gedragscode onderschrijven bleken onderling teveel van elkaar te verschillen om ‘best practices’ in kaart te brengen, en vervolgens bleken scholen die de gedragscode niet onderschrijven niet eens zoveel te verschillen van scholen die de gedragscode wel onderschrijven. Hierdoor kon er ook geen sprake zijn van toetsing van ‘best practices’.

De interviews zijn gehouden in week 44, 45, 46 en 47 en zijn opgenomen op mini-disc. Deze opnames zijn voor intern gebruik.

Steekproef

In het totaal hebben 18 gesprekken plaatsgevonden, waarvan 12 met scholen en 6 met ouders in de medezeggenschapsraad.

Ze voldoen aan de volgende criteria:

12 scholen, waarvan:

- 6 scholen, die in het kwantitatief onderzoek hebben aangegeven de gedragscode te onderschrijven (groep 1). De geïnterviewde scholen hebben op verschillende tijdstippen de gedragscode ingevoerd;
- 4 scholen die de gedragscode niet hebben ingevoerd, maar dit wel van plan zijn. Bij deze scholen kunnen de drempels/belemmeringen in kaart worden gebracht (groep 2).
- 2 scholen die de gedragscode niet hebben ingevoerd en dit ook niet van plan zijn (groep 3).

Daarnaast zijn er 6 MR-ouders geïnterviewd. Dit betreft dezelfde scholen als waarvan de schoolleiders al zijn gesproken:

- 4 MR-ouders van scholen die hebben aangegeven de gedragscode te onderschrijven;
- 2 MR-ouders van scholen die in het kwantitatief onderzoek hebben aangegeven de gedragscode niet te onderschrijven.

Verder is er zoveel mogelijk spreiding aangebracht naar de volgende kenmerken:

- Grootte school;
- Type school;
- Denominatie;
- Urbanisatie;
- Regio (Brabant, Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht, Gelderland);
- Spreiding naar het jaar waarin schoolleider zegt de gedragscode te hebben ingevoerd

Steeds zijn de gesprekken met rector/conrector vooraf gegaan aan de interviews met MR-leden, waardoor de door de schoolleider gegeven informatie kon worden getoetst.

Selectie

De respondenten zijn geselecteerd aan de hand van de resultaten van het kwantitatieve onderzoek. Uit de adressen is een a-selecte steekproef getrokken van elke groep: scholen die zeggen de gedragscode te onderschrijven en scholen die zeggen de gedragscode niet te onderschrijven.

De selectie is uitgevoerd door een professioneel selectiebureau. Deze heeft de schoolleiders telefonisch benaderd, uitgenodigd en de afspraak bevestigd met een brief. Diverse MR-leden zijn vaak gerecruteerd via de schoolleider, die dan vervolgens benaderd werden door het selectiebureau, die selecteerde en uitnodigde.

Checklist

De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van een checklist met de belangrijkste vraagpunten. Hierbij is gebruik gemaakt van een aparte checklist voor scholen die de gedragscode onderschrijven en één voor scholen die de gedragscode niet onderschrijven.

1 Resultaten

Ten geleide

Bij de interpretatie van de resultaten dient rekening gehouden te worden met het strikt kwalitatieve karakter van het onderzoek. De uitkomsten bevinden zich op het niveau van indicaties en hypothesen en dienen met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Tijdens de interviews valt de verwarring van de schoolleiders op ten aanzien van het onderwerp en met name met betrekking tot de vraag: hoe welke kostenposten onder te brengen onder welke kostensoort? Daarnaast valt de grote verscheidenheid aan manieren van aanpak op, waarbij men tevens zeer zeker is dat men het wel op een min of meer goede manier aanpakt, maar waarbij men ook openstaat voor andere voorbeelden. Dit alles heeft rapportage bemoeilijkt. Het in kaart brengen van 'best practices' of 'hints en tips' met betrekking tot de gedragscode is derhalve onmogelijk. Enerzijds omdat scholen vrijwel altijd van elkaar verschilden (maar dat verschil zat niet in het al dan niet onderschrijven van de gedragscode), anderzijds omdat scholen allen vonden dat ze het – naar eigen vermogen- 'goed' deden.

1.1. Referentiekader gedragscode

1.1.1 Veel kennis over moment introductie gedragscode

Over het algemeen weet men vrij goed weer te geven wanneer de gedragscode schoolkosten voortgezet onderwijs is geïntroduceerd. Men refereert hiernaar als onlangs, begin dit jaar of midden of eind vorig jaar.

De gedragscode is doorgegeven via verschillende partijen: VOS/ABB, Besturenraad of Bond KBVO, etc. Soms is men de gedragscode tegengekomen op internet.

Over het algemeen trekt men de conclusie dat men eigenlijk al jaren werkt op de manier zoals de gedragscode voorschrijft. Het is ook een logische manier van werken. Officieus werkt men al –min of meer- zoals de gedragscode voorschrijft, met de introductie van de gedragscode wordt deze manier van werken 'officieel'.

1.1.2 Jaar waarin men zegt te werken met gedragscode is geen indicator voor hoe men omgaat met de gedragscode

Naar aanleiding van het kwantitatieve onderzoek zijn vragen gerezen over het jaar waarin men zegt te werken met de gedragscode. De gedragscode is in februari 2005 geïntroduceerd, maar soms zeggen scholen al eerder met de gedragscode gewerkt te hebben. Uit het kwalitatieve onderzoek bleek het volgende:

Er is weinig verschil tussen scholen die zeggen voor februari 2005 te werken met de gedragscode en scholen die zeggen vanaf dit jaar hiermee te werken. Beiden bedoelen hetzelfde. Men heeft hier in de afgelopen jaren over nagedacht en geprobeerd hiernaar te handelen: men heeft al die tijd geprobeerd om transparantie en beheersbaarheid te vergroten.

Als schoolleiders zeggen al langere tijd met de gedragscode te werken, bedoelen ze dat er binnen de school al enige tijd discussie is over de ontwikkelingen met betrekking tot schoolkosten en met name de stijgende last voor ouders. Men heeft hier in de afgelopen jaren over nagedacht en geprobeerd hiernaar te handelen: men heeft geprobeerd om transparantie en beheersbaarheid te vergroten. In dat kader is de gedragscode een logische consequentie van deze discussie binnen het voortgezet onderwijs. Het introduceert niet een heel nieuwe gedachte, maar sluit aan bij een al levende gedachte.

Als schoolleiders zeggen pas dit jaar met de gedragscode te werken, vatten ze de vraag meer letterlijk op: eerst handelde men weliswaar ‘naar de geest van de gedragscode’, maar sinds de introductie van de gedragscode heeft men daadwerkelijke richtlijnen en ‘werkt men mét de gedragscode’. Dit kan ook betekenen dat men naar aanleiding van de gedragscode een aantal zaken ten aanzien van de schoolkosten voor ouders heeft aangepast om ‘helemaal volgens de richtlijnen van de gedragscode te werken’.

1.2. Schoolleiders

1.2.1 Verschil tussen scholen die gedragscode onderschrijven en scholen die dit niet doen bestaat uit verschil in attitude ten aanzien van (bestaansrecht van) gedragscode

In het onderzoek hebben we gesproken met schoolleiders die zeggen de gedragscode schoolkosten voortgezet onderwijs te onderschrijven en schoolleiders die zeggen dit niet te doen. Het verschil tussen deze twee blijkt vooral te liggen in de attitude ten aanzien van (het bestaansrecht van) de gedragscode en in hoe men hiermee wenst om te gaan.

Verschillende, individuele scholen percipiëren de gedragscode verschillend en hebben verschillende redenen om de gedragscode te willen onderschrijven:

- Men handelt al jaren naar de geest van de gedragscode en men ziet er geen enkel nadeel in dit ‘officieel’ te maken. Men hoeft immers niets anders te doen of aan te passen;
- Het ‘officieel’ onderschrijven van de gedragscode betekent dat de school op de ‘witte lijst’ van scholen die hebben aangegeven de gedragscode te onderschrijven geplaatst kan worden. Men ziet dit als een soort medaille voor goed gedrag en het kan bovendien de keuze voor de eigen school ten positieve beïnvloeden;
- De gedragscode omschrijft een mogelijke omgang met schoolkosten, richtlijnen die behulpzaam kunnen zijn bij het bepalen van de omgang met schoolkosten. Men ziet

het dus niet zozeer als een officieel stuk dat men dient te onderschrijven, maar als een stuk dat behulpzaam kan zijn om de interne discussie over schoolkosten op gang te brengen.

Verschillende, individuele scholen percipiëren de gedragscode verschillend en hebben verschillende redenen om de gedragscode **niet** te willen onderschrijven:

- Het onderschrijven van de gedragscode schoolkosten voortgezet onderwijs ziet men als een officieel ondertekenen van een document. Men verbindt zich aan deze code met alle, eventueel juridische consequenties van dien. Op het moment dat men zich niet meer aan de gedragscode houdt, zou men hiervoor ter verantwoording geroepen kunnen worden (bijvoorbeeld met een boete van de overheid);
- Het onderschrijven van de gedragscode ziet men als een officieel ondertekenen van een document, waarbij men belooft de gedragscode volledig en naar de letter binnen de school te integreren. Men is het hier niet mee eens, omdat men hierin meer vrijheid wil. Men wil per jaar, per situatie kunnen beoordelen wat het beste voor de school is. Uit principe ondertekent men niet iets dat de vrijheid van de school zou kunnen beknotten (zelfs als men eigenlijk de gedragscode al behoorlijk naleeft);
- In het verlengde van de vorige reden: het niet onderschrijven van de gedragscode kan staan voor een minder positieve attitude ten opzichte van de overheid. De overheid reageert op actuele issues uit de maatschappij met regels en wetten die voor alle scholen moeten gelden, zonder daarbij te letten op de specifieke identiteit van een school. Men onderschrijft niet alleen niet de gedragscode, maar ook andere overheidsregels niet ('rookvrije school');
- De introductie van de gedragscode kwam op een voor de schoolleider minder handig moment: De school moest er alles aan doen om het financiële hoofd boven water te houden, heeft alle financiële hulp van ouders nodig gehad en het was niet opportuun om te denken over richtlijnen met betrekking tot geld dat van ouders gevraagd wordt. Het denken over de gedragscode werd uitgesteld tot op een later moment, maar tot nu toe is dit nog niet heroverwogen;
- Men heeft de gedragscode (zeer) kort doorgenomen. Omdat de vrijwillige ouderbijdrage het veel scholen mogelijk maakt een bepaalde (cultuur, sport, etc.) identiteit te hebben en omdat bepaalde scholen zeggen gewoonweg over te weinig financiële middelen te beschikken om het zonder vrijwillige bijdrage te kunnen stellen, zijn scholen bang door de explicitering van het vrijwillige karakter het geld niet binnen te krijgen. Op grond van de wet is de ouderbijdrage vrijwillig, maar er wordt door scholen spanning gevoeld tussen welke kosten door de school als noodzakelijk worden ervaren en dus naar de ouders toe min of meer als verplichtend worden gepresenteerd en de kosten die meer vrijblijvend zijn. Ook door het gebrek aan inzicht in de gevolgen van de gedragscode hiervoor, heeft men de gedragscode terzijde gelegd;
- De schoolleider heeft de gedragscode nog nooit onder ogen gehad en uit zichzelf zal hij deze ook niet opzoeken. Er is geen reden om hiervan beter op de hoogte te zijn. Het gaat goed zoals het gaat.

1.2.2 Weinig verschil tussen scholen en hun onderschrijven van achterliggende doel van gedragscode

Alle scholen, of zij nu zeggen de gedragscode ('officieel') te onderschrijven of niet, zeggen zich te kunnen vinden in de achterliggende doelen van de gedragscode: beheersbaarheid van kosten voor ouders en het inzichtelijk, transparant maken van deze kosten.

Ook zeggen vrijwel alle scholen zich in te spannen om de schoolkosten voor ouders zoveel mogelijk te beheersen en hieromtrent zo transparant mogelijk te zijn.

Echter, er blijken veel verschillende manieren te zijn waarop men schoolkosten voor ouders laag probeert te houden en er zijn ook talloze, verschillende manieren waarop men de schoolkosten voor ouders inzichtelijk probeert te maken. Twee scholen kunnen zeggen de kosten voor ouders zo laag mogelijk te houden, maar het bedrag dat ouders uiteindelijk moet betalen, kan toch enorm verschillen. Hetzelfde geldt voor de manieren waarop scholen transparant proberen te zijn. Allerlei scholen kunnen zich volledig 'transparant' noemen, maar kunnen toch enorm verschillen in de manier waarop ze dit aanpakken en de mate (diepte, breedte) waarin de kosten transparant worden gemaakt.

Hieronder wordt ingegaan op de verschillende manieren waarop scholen de inhoud van de gedragscode in de praktijk brengen. Allereerst wordt ingegaan op de verschillende manieren waarop geprobeerd wordt de kosten voor ouders in toom te houden, daarna wordt ingegaan op het vraagstuk in hoeverre het resultaat van deze inspanning objectief te beoordelen is en daarna wordt ingegaan op de verschillende manieren waarop scholen proberen de schoolkosten voor ouders inzichtelijk te maken.

1.2.3 Scholen verschillen in de manieren waarop zij kosten voor ouders beheersbaar proberen te houden

Scholen verschillen wel in de manieren waarop zij de kosten voor ouders beheersbaar proberen te houden; hierin is geen verschil tussen scholen die zeggen de gedragscode te onderschrijven en scholen die zeggen dit niet te doen.

In deze paragraaf wordt onderscheid gemaakt in de manieren waarop enerzijds de kosten voor boeken en anderzijds alle overige kosten voor ouders (overige kosten, vrijwillige ouderbijdrage, kosten voor uitgaven binnen de kantine, etc.) beheersbaar worden gehouden.

School zelf kan enigszins invloed uitoefenen op boekenkosten: boekenfonds versus uitbesteden

De kosten voor schoolboeken zijn veruit het hoogste bedrag dat aan ouders wordt gevraagd, maar dit wordt grotendeels veroorzaakt door factoren die niet in de directe invloedssfeer van de school liggen: de invoering van de tweede fase, uitgeverijen die

opeens meerdere, kleinere delen uitgeven in plaats van één dikker boek, de toevoeging van cd-roms en de noodzaak van aanschaf van werkboeken.

Toch kan de school zelf ook wel in enige mate invloed uitoefenen op de hoogte van boekenkosten.

Scholen kunnen werken met een eigen boekenfonds (boeken in eigen beheer) of werken met een extern boekenfonds (een boekenhuis, zoals Van Dijk). Welke methode de school ook kiest, vaak percipieert men dat de gekozen methode ook de meest gunstige is:

- Men percipieert dat het werken met een eigen boekenfonds veruit de goedkoopste manier voor ouders is. Een eigen boekenfonds vraagt in eerste instantie een hoge investering van de school, maar spaart op de langere termijn geld uit. Op het moment dat de boeken langer meegaan dan gepland/begroot, levert dit de school nog extra inkomsten op (die op de langere termijn weer bespaard kunnen worden op ouders);
- Men percipieert dat het werken met een eigen boekenfonds veruit de goedkoopste manier is voor ouders, met name als de school werkt met vrijwilligers of er een zomerbijbaan van maakt voor leerlingen. Een extern boekenhuis vraagt veel meer geld voor dezelfde handelingen;
- Men percipieert dat het werken via een extern boekenfonds (boekenhuis) veruit de goedkoopste manier is voor ouders, met name als de school met andere scholen een verbond kan afsluiten om op basis van schaalgrootte kortingen te bedingen. Ook kunnen schoolleiders boekenhuisen tegen elkaar 'uitspelen' om op die manier de beste contracten af te sluiten;
- Het werken via een extern boekenfonds betekent dat scholen hier minder personele uren in hoeven te steken. In het verleden heeft men voor het eigen boekenfonds wel personeel ingezet, maar men heeft nu besloten dat dit het personeel teveel belast, en uiteindelijk de ouders (indirect, namelijk via het 'overheidspotje') toch nog geld kost.

Ook op andere manieren wordt geprobeerd de kosten voor boeken enigszins te beheersen:

- Discussie aangaan met docenten c.q. hen bewustzijn bijbrengen kritisch om te gaan met boekenkeuze (zonder de kwaliteit van het onderwijs te willen aantasten of het enthousiasme van docenten te temperen);
- Boeken niet meer op de boekenlijst zetten als ze een jaar lang niet worden gebruikt (de leerlinggeleding van de MR wordt hierbij soms ingeschakeld als stil alarm). Dit is met name makkelijk te realiseren als de school werkt met een extern boekenfonds, maar minder makkelijk als deze werkt met een eigen boekenfonds.

School zelf kan meer invloed uitoefenen op overige schoolkosten en vrijwillige ouderbijdrage

Scholen hebben zelf meer mogelijkheid om schoolkosten, zoals overige schoolkosten en vrijwillige ouderbijdrage, laag te houden.

Er zijn twee verschillende manieren waarop deze kosten beheersbaar worden gehouden. Voor *alle* scholen geldt dat ze proberen overige kosten en vrijwillige bijdrage voor ouders beheersbaar of controleerbaar te houden, in de zin dat deze geen onaangename verrassingen met zich meebrengen. Voor *sommige* scholen geldt dat op een actieve manier wordt geprobeerd de kosten voor ouders zo laag mogelijk te houden (maar de meeste scholen zijn van mening hier geen invloed op te hebben).

Vrijwel alle scholen proberen de kosten voor ouders zoveel mogelijk beheersbaar te houden, in de zin dat duidelijk is welk bedrag en wanneer door de ouders betaald moet worden (deels overlapt dit met transparantie). Eenmaal in het jaar worden de schoolkosten in rekening gebracht. Dit betekent dat scholen zich aan dit bedrag verbinden en dat niet later in het jaar nog meer rekeningen volgen. Uitzondering hierop vormen de buitenlandse reizen. Hiervan volgt de rekening later in het jaar.

Er zijn ook enkele scholen die op een meer verregaande, actieve manier bezig zijn met nadenken over hoe de kosten voor ouders laag te houden. Zij proberen de overige schoolkosten en vrijwillige ouderbijdrage te drukken door:

- Te werken met schaalgrootte: door met andere –soortgelijke/gelijkgestemde- scholen in te kopen waardoor kortingen kunnen worden verkregen;
- De gymzaal te verhuren aan sportverenigingen;
- Sponsoring (financieel of materieel), bijvoorbeeld fabrieken om restmateriaal voor handvaardigheidlessen te vragen;
- elke kans voor een subsidie, elke kans om te onderhandelen, te benutten.

In zijn algemeenheid wordt geprobeerd de kosten voor leerlingen op andere gebieden zo laag mogelijk te houden:

- Er wordt geen gebruik gemaakt van een extern cateringbedrijf, maar van een door de school bestuurde kantine waar producten tegen kostprijs worden verkocht;
- Tijdens feesten wordt drank deels gratis, deels tegen kostprijs verkocht.

1.2.4 Uiteindelijk is het moeilijk te beoordelen of kosten voor ouders daadwerkelijk worden beheerst

Uiteindelijk is het moeilijk te beoordelen of de kosten voor ouders daadwerkelijk worden beheerst. Het is moeilijk objectief vast te stellen of een bepaalde school ouders hoog of laag belast met betrekking tot de schoolkosten, zo is men van mening.

Soms zeggen schoolleiders de boekenkosten van de eigen school – op internet- te vergelijken met die van andere scholen om zo te bekijken of de eigen school dit duur of goedkoop aanbiedt.

Echter, de beoordeling van de hoogte van overige schoolkosten en de vrijwillige bijdrage is moeilijker. Hierbij nemen vrijwel alle scholen de eigen kostenontwikkeling ('kostenhistorie') als uitgangspunt. Zolang deze kosten van jaar tot jaar, de inflatiecorrectie daargelaten, niet enorm stijgen, worden de schoolkosten 'beheerst'.

Hierbij een ander criterium dan de eigen ontwikkeling van de schoolkosten hanteren als uitgangspunt blijft moeilijk:

- Een vergelijking van schoolkosten met andere scholen is veelal niet relevant, omdat scholen teveel van elkaar verschillen: andere identiteit, ander aanbod, andere financiële historie. Schoolkosten vergelijken, lijkt op het vergelijken van appels met peren;
- Bij de beoordeling van de hoogte van de schoolkosten, speelt de financiële draagkracht van ouders (sociale klasse) een grote rol. Zo kan het zijn dat een scholengemeenschap in het Gooi de ouderbijdrage van 250 Euro en een scholengemeenschap in het centrum van Rotterdam de ouderbijdrage van 60 Euro, beiden exclusief de boekenkosten, ‘beheerst’ noemen, in de zin dat de ouders deze kunnen betalen;
- Bij de beoordeling van de hoogte van de schoolkosten, moet ook gekeken worden naar wat de school biedt in ruil voor de ouderbijdragen. Een school die zich wil profileren met veel extra’s (sociale, culturele, sportieve activiteiten) heeft meer financiële hulp van ouders nodig dan scholen die weinig ondernemen op dit gebied. Aan de ene kant mag het nadenken over de hoogte van de ouderbijdrage niet teveel leidend zijn voor het soort school dat men probeert te zijn. Anderzijds mag de hoogte van de ouderbijdrage niet een factor zijn waardoor de school ontoegankelijk wordt.

Net zoals het moeilijk objectief te beoordelen is of de ouderbijdrage hoog of laag is, is het ook moeilijk te beoordelen of de kosten daadwerkelijk de toegankelijkheid van de school belemmeren. Dit vindt veelal buiten het gezichtsveld van de schoolleiding plaats. Scholen die het belangrijk vinden een bepaald profiel te hebben (en daardoor wat ‘duurder’ voor ouders zouden kunnen zijn) en scholen die te maken hebben met veel minder financieel draagkrachtige ouders, hebben een speciaal geldpotje.

1.2.5 Scholen verschillen in manieren waarop zij kosten voor ouders inzichtelijk proberen te maken

Scholen verschillen ook in de manieren waarop deze de kosten voor ouders inzichtelijk proberen te maken. In deze paragraaf wordt onderscheid gemaakt in de mate (diepte) waarin scholen de schoolkosten inzichtelijk proberen te maken: sommige scholen zijn re-actief transparant, andere scholen zijn pro-actief transparant. Vervolgens wordt ingegaan op de verschillen in communicatie (kanalen) van de schoolkosten naar ouders.

Verskil in manier om tot transparantie te komen: re-actief versus pro-actief

De mate waarin scholen de kosten voor ouders inzichtelijk maken, verschilt enorm.

In zijn algemeenheid kan gezegd worden dat scholen die de gedragscode nog niet onderschrijven meer re-actief transparant zijn en scholen die de gedragscode wel onderschrijven meer pro-actief transparant zijn. Maar dit blijkt geen wetmatigheid, ook andersom komt weleens voor: scholen die de gedragscode onderschrijven die re-actief

transparant zijn en scholen die de code niet onderschrijven die meer pro-actief transparant zijn.

Scholen die meer reactief transparant zijn, beredeneren dat zij niets te verbergen hebben, in die zin zijn ze ‘transparant’, maar ze zullen niet op eigen initiatief ouders benaderen om hen –tot in detail- te informeren omtrent schoolkosten. Zij hebben –soms- overleg over schoolkosten met de oudergeleding van de MR of de ouderraad. Dat is de verantwoording die zij afleggen aan de ouders, tot de ‘gewone’ ouder sijpelt deze informatie nauwelijks door. Zij percipiëren dat het geen behoefte is van ouders om hierover geïnformeerd te worden: teveel transparantie kan tot verwarring leiden. Dat kan overigens nog steeds betekenen dat bijvoorbeeld in de schoolgids wel een (globale) uiteenzetting wordt gegeven van de schoolkosten voor ouders. Er zijn geen scholen die ouders helemaal geen inzicht geven in de kosten die ze moeten betalen. Overigens staan sommige van deze scholen niet terughoudend ten opzichte van een verder doorvoeren van de transparantie, mocht hieraan behoefte blijken, bijvoorbeeld als dit blijkt uit besprekingen met de oudergeleding van de MR of ouderraad, of als er veel van dergelijke vragen van de ‘gewone’ ouders zouden komen.

Er zijn ook scholen die meer pro-actief transparant zijn. Zij zien het als hun verantwoordelijkheid om ouders, zonder dat zij daarom vragen, te informeren over de kosten die zij moeten betalen. Dit is een verantwoording die de school als geldvragende partij moet afleggen. Echter, de mate (lees: de diepte) waarin en de manier waarop deze ‘pro-actieve’ scholen transparant zijn met betrekking tot schoolkosten, verschilt weer van school tot school:

- Er zijn scholen die inzicht geven in de totale schoolkosten, op begrotingsniveau. Hiermee wordt een ‘kijkje in de grote financiële keuken’ gegund, zonder dat dit meteen verklaart waarom specifieke bedragen aan individuele ouders worden gevraagd;
- Er zijn scholen die inzicht geven in de schoolkosten op ouderniveau. Er wordt inzicht gegeven in het vraagstuk hoe de school ertoe is gekomen een specifiek bedrag te vragen aan een ouder. Maar hierin kunnen scholen weer verschillen in de mate, waarin ze hieraan een verdieping geven:
  - Sommige scholen noemen het totaalbedrag per schoolkostensoort zonder dit verder uit te splitsen naar kostenposten. Er wordt gesproken over een vrijwillige ouderbijdrage van 35 Euro. Verder wordt uitgelegd: dit wordt besteed aan bijvoorbeeld kopieerkosten, excursies, etc.
  - Sommige scholen hebben het bedrag dat gevraagd wordt per leerjaar/niveau gelijkgetrokken en geven globaal inzicht in hoe de school hiertoe is gekomen (dieper inzicht is niet mogelijk omdat de kosten in werkelijkheid niet precies gelijk zijn);
  - Sommige scholen geven een uitsplitsing naar leerjaar en leerniveau, waarbij:
    - er ook scholen zijn die per kostenpost de precieze kosten (tot op de eurocent) aangeven;
    - er ook scholen zijn die de vrijwillige ouderbijdrage dusdanig uitsplitsen dat de individuele ouder kan aankruisen welke kostenposten deze wel of niet wil

betalen. De individuele ouder kan alle aparte bedragen bij elkaar optellen om zo te komen tot het totaal aan vrijwillige ouderbijdrage. De vrijwillige ouderbijdragen kunnen dus per leerling in hetzelfde leerjaar/niveau verschillen.

Vershil in communicatie om schoolkosten inzichtelijk te maken

Daarnaast worden de kosten op verschillende manieren kenbaar gemaakt aan ouders. Meer re-actieve scholen doen dit uitsluitend via de schoolgids of via een –globale- specificatie van de rekening en wellicht op een open dag voor de brugklas als de ouder kennismaakt met de school (en met nieuwe kosten). Meer pro-actieve scholen doen dit naast hiervoor genoemde kanalen, ook via open avonden, ouderavonden, op een website, bij de rekeningen die verstuurd worden of zelfs in aparte brieven naar ouders.

1.2.6 Problemen om posten onder kostensoorten onder te brengen belemmeren transparantie

Om voldoende transparant naar ouders te kunnen zijn, is het nodig dat de begroting op orde is en ook dat men in voldoende mate weet hoe posten onder te brengen onder kostensoort. Niet elke school vindt dit even gemakkelijk.

Soms is de manier waarop posten onder kostensoorten worden ondergebracht ‘historisch’ gegroeid: zo doet men het al jaren. Ook al is men zich er soms bewust van dat bepaalde posten niet ondergebracht zouden moeten worden onder bepaalde kostensoorten, men gaat niet een bepaalde indeling die ‘historisch’ zo gegroeid is omgooien, omdat daarmee de onderbrenging beter zou kloppen. Dit zou weer tot verwarring voor ouders leiden, daarom laat men het maar zo.

Andere scholen worstelen wel met de problematiek welke posten onder welke kostensoorten onder te brengen.

Juist omdat er op dit ogenblik geen duidelijkheid is over wat de ‘juiste’ manier van onderbrengen van posten onder schoolkosten is, zijn er verschillen in de manieren waarop posten worden ondergebracht onder kostensoorten. Omdat scholen qua identiteit en aanbod (van buitenschoolse activiteiten) van elkaar verschillen, is er ook nog eens verschil in de verschillende onder te brengen posten.

De diversiteit start met het benoemen van de soorten schoolkosten. Deze wijkt soms af van de manier waarop dit gebeurt in de gedragscode:

- Men onderscheidt wel schoolboeken als kostensoort, maar lesmateriaal/-lesactiviteiten zijn vaak ondergebracht onder overige schoolkosten;
- Scholen geven eigen namen aan schoolkostensoorten (dit maakt vergelijken moeilijker);
- Scholen hanteren meer schoolkostensoorten dan de drie genoemd in de gedragscode (en geven deze ook weer ‘eigen’ namen);

- Scholen hanteren minder schoolkostensoorten dan de drie genoemd in de gedragscode. Sommige scholen vragen geen vrijwillige ouderbijdrage (OMO-beleid), maar alleen overige schoolkosten;
- Er zijn scholen die de vrijwillige ouderbijdrage hebben ondergebracht in een stichting beheerd door ouders. Dit wordt niet langer vrijwillige ouderbijdrage genoemd, maar kreeg de naam van het fonds.

Over het algemeen is men vrij eensgezind over de kostensoort ‘overige schoolkosten’, ook al kan een school deze dus anders noemen. Dit zijn de kosten die noodzakelijkerwijs door de school gemaakt moeten worden. Ze zijn nodig om een bepaalde kwaliteit van onderwijs te garanderen. Het zijn kosten die bovendien niet per individuele leerling aan te wijzen zijn en ze betreffen zaken die verbruikt/opgebruikt worden. Te denken valt aan lesmateriaal, zoals: kopieerkosten, materiaal voor handvaardigheid en tekenen, materiaal voor natuurkunde en scheikunde, excursies die noodzakelijk zijn voor de les, etc.

Problemen ontstaan vooral tijdens het onderbrengen van posten onder de vrijwillige ouderbijdrage.

Puur op de keper beschouwd zou onder de vrijwillige ouderbijdrage uitsluitend posten moeten vallen waarvoor ook op vrijwillige, individuele basis gekozen kan worden. Met andere woorden: de beslissing deze bijdrage niet te betalen, zou uitsluiting voor deze posten tot gevolg moeten kunnen hebben. Echter, scholen onderscheiden niet veel van deze posten die vrijwillig gemaakt zouden kunnen worden. Te denken valt aan kosten als een collectieve verzekering (ongevallenverzekering, aanvulling ziektekosten- of aansprakelijkheidsverzekering), de huur van een kluisje, aanschaf van sportkleding/uniform, een excursie met als doel sociale binding (niet als noodzakelijk onderdeel van een les), bijdrage aan calamiteitenfonds of de aanschaf van een rekenmachine. Maar even vaak zeggen scholen zelfs van deze posten niet het vrijwillige karakter te onderschrijven: de school wil de verantwoordelijkheid niet dragen voor ongelukken op het sportveld, kluisjes zijn noodzakelijk in verband met toenemende criminaliteit op school (stelen van mobieltjes), dezelfde sportkleding dragen is verplicht en het is sneu als een leerling als enige van de klas niet meegaat op een leuke excursie, etc.

Desgevolg is er een enkele school die onder de vrijwillige ouderbijdrage uitsluitend posten op vrijwillige basis heeft ondergebracht. Alle zaken die de school noodzakelijk acht (en dit is ruim!) zijn ondergebracht onder de ‘overige schoolkosten’ (en hiermee is deze kostensoort gegroeid). De overige scholen hebben onder de vrijwillige ouderbijdrage posten geschaard waarbij de vrijwilligheid van betaling niet centraal staat. In dit kader noemt men deze kostensoort soms ‘vrijwillige, maar zeer gewenste ouderbijdrage’.

Maar ook andersom is het geval: de kostenposten die men niet kan/wil onderbrengen onder andere kostensoorten, komen terecht bij de vrijwillige ouderbijdrage.

- Zo kiezen sommige scholen ervoor om posten van ‘overige schoolkosten’ onder te brengen onder de vrijwillige ouderbijdrage: kosten voor lesmateriaal (handvaardigheid), kopieerkosten, kosten voor de mediatheek, etc.;
- Sommige scholen kiezen ervoor om posten die andere scholen met overheidsgeld of subsidies betalen onder te brengen onder de vrijwillige ouderbijdrage. Te denken valt aan posten als aanschaf van pc’s of audio-visuele apparatuur, boeken voor de bibliotheek. Aan de ene kant is dit soms het gevolg van onduidelijkheid over wat nu precies met overheidsgeld bekostigd moet worden. Scholen ervaren een grijs gebied tussen wat wel en niet door de overheid wordt gefinancierd. Aan de andere kant is dit soms een bewuste keuze omdat de school met het overheidsgeld niet uitkomt (en om niet aan kwaliteit van onderwijs in te boeten). Het een en ander gebeurt wel in nauw overleg met de oudergeleding van de MR.

Om meer duidelijkheid te krijgen over welke posten onder welke kostensoorten vallen, heeft een enkele schoolleider zich geïnformeerd bij andere scholen. Bij deze informatiezoeking leek het niet te gaan om één juiste wijze waarop kosten ondergebracht kunnen worden, maar om het in kaart brengen van het gehele scala, de diversiteit aan mogelijkheden. Hierdoor wordt men aan het denken gezet en uit deze diversiteit aan mogelijkheden, kan men dan een oplossing ‘op maat’ kiezen. Men koos dan de indeling die het meest past bij de manier zoals men het al doet of waarin men zich het meest kan vinden. Men gelooft niet in één juiste manier van onderbrengen van posten onder kostensoorten. Scholen verschillen immers van elkaar en willen ook blijven verschillen! Desgevraagd blijken ook andere scholen geïnteresseerd in een website, waarbij het scala aan indelingsmogelijkheden wordt weergegeven: niet als voorschrift, maar om over na te denken.

1.2.7 Kennis en omgang met gedragscode schoolkosten voortgezet onderwijs per onderdeel

Kennis over gedragscode verschilt per school

Hierbij is er veel verschil in kennis omtrent de specifieke inhoud van de gedragscode tussen de scholen die de gedragscode onderschrijven en die dit niet doen. Scholen die de gedragscode onderschrijven hebben veel kennis, weten de inhoud spontaan terug te spelen. Dit betreft met name de onderdelen waarop de school al voldoet of nog helemaal niet voldoet (en die eventueel nog aangepast zouden moeten worden). Scholen die de gedragscode niet onderschrijven, hebben vaak alleen globaal van de code kennisgenomen. Zij kunnen geen specifieke kennis teruggeven. Vooral met hen is de gedragscode onderdeel voor onderdeel doorgelopen om te bekijken of er onderdelen zijn waarmee men het niet eens is.

Ook kan er veel verschil in kennis zijn tussen schoolleider en conrector. De conrector kan soms beter op de hoogte zijn van de specifieke inhoud van de gedragscode dan de schoolleider. Daarom is er vaak gekozen voor een gesprek met de combinatie van schoolleider en conrector.

Omgang met gedragscode verschilt per school

Er is een groot verschil tussen scholen die de gedragscode onderschrijven en scholen die zeggen dit niet te doen in de manier waarop men met de gedragscode omgaat. Scholen die de gedragscode onderschrijven, gebruiken de code om intern discussie op gang te brengen en soms fungeert het zelfs als een soort 'handleiding' die meerdere keren ter hand wordt genomen, een uitgangspunt is bij vergaderingen, etc. Scholen die de gedragscode niet onderschrijven, hebben vaak eenmalig kennis genomen van de gedragscode om deze vervolgens terzijde te leggen. Men heeft eventueel besloten deze op een later tijdstip nog eens door te kijken of deze is gewoon in de vergetelheid geraakt.

Hoewel de meeste punten eerder in deze rapportage zijn besproken, wordt hieronder per onderdeel van de gedragscode de acceptatie van en omgang hiermee weergegeven.

ALGEMEEN

1. De hoogte van de schoolkosten mag voor ouders/verzorgers en leerlingen geen belemmering vormen om het verplichte onderwijsprogramma te volgen. Daarom spant de school zich in om de schoolkosten zo laag mogelijk te houden met behoud van kwaliteit.

Alle scholen, zowel scholen die zeggen de gedragscode te onderschrijven als scholen die zeggen dit niet te doen, accepteren dit algemene deel (doel) van de gedragscode. Ook zeggen alle scholen met het zo laag mogelijk houden van de schoolkosten voor ouders bezig te zijn.

VOORAF

2& 3:

2. De school bespreekt voorafgaand aan het betreffende schooljaar de hoogte en de ontwikkeling van de totale schoolkosten met de ouder-/leerlinggeleding van de medezeggenschapsraad & 3. Daartoe wordt – eveneens voorafgaand aan het betreffende schooljaar - in overleg met de ouder- / leerlinggeleding een begroting opgesteld met betrekking tot de vrijwillige ouderbijdrage die gevraagd wordt.

Over het algemeen wordt er weinig onderscheid gemaakt tussen onderdelen 2 en 3 van de gedragscode: op het moment dat de begroting besproken wordt met de oudergeleding van de MR, wordt tegelijkertijd ook de hoogte en de ontwikkeling van de schoolkosten meegenomen. In sommige scholen worden of punt 2 of punt 3 niet doorgevoerd. Sommige scholen voeren punt 2 & 3 niet voorafgaand aan het betreffende schooljaar uit, maar tijdens (vooral doordat doorgang en hoogte van kosten van culturele activiteiten onduidelijk zijn). Een indicatie van de schoolkosten voor ouders gaat dan aan de uiteindelijke begroting vooraf. De rekening wordt dus later in het schooljaar verstuurd

(wat overigens wel minder positieve reacties van ouders tot gevolg heeft). Scholen die deze twee onderdelen in mindere mate volgen zijn met name (maar niet alleen) scholen die de gedragscode niet onderschrijven. In zijn algemeenheid worden deze onderdelen wel met de oudergeleding en niet met de leerlingeleding van de MR besproken.

Een aantal scholen die de gedragscode niet onderschrijven, werken met een stichting/fonds beheerd door ouders waarin de ouderbijdragen worden beheerd. De hoogte van de kosten voor ouders en de uitgaven worden bepaald door deze ouders.

4.&5.:

4. De school informeert ouders/verzorgers en leerlingen op een inzichtelijke wijze over de hoogte van de schoolkosten. De school doet dit tijdig voorafgaand aan het betreffende schooljaar. Hierbij splitst de school de kosten uit naar leerjaar, opleiding en specifieke kostensoort. 5. De school communiceert de hoogte en opbouw van de schoolkosten via diverse kanalen, zoals schoolgids, website, open dagen etc.

De meeste scholen bieden wel op een of andere manier informatie over de hoogte van de schoolkosten. De mate waarin (diepte) en de manier waarop dat gebeurt, verschilt per school. Er zijn weinig scholen die de kosten uitsplitsen naar leerjaar, opleiding en specifieke kostensoort, niet in de laatste plaats omdat deze soms per leerjaar en opleiding gelijk gehouden worden. Ook zijn er weinig scholen die hoogte en opbouw communiceren via diverse kanalen. Meestal wordt dit beperkt tot één of twee kanalen. In de diepte van informatie en hoeveelheid communicatiekanalen zijn scholen die de gedragscode onderschrijven verder dan scholen die de code niet onderschrijven.

BIJ DE REKENING

6.&7.:

6. De school stuurt een rekening naar de ouders/verzorgers met een duidelijke specificatie van de schoolkosten. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen schoolboeken en lesmateriaal/-lesactiviteiten, overige schoolkosten en vrijwillige ouderbijdrage & 7. De school verstrekt bij de rekening een adequate toelichting waaruit blijkt aan welke doeleinden de gelden worden besteed.

Sommige scholen die de gedragscode niet onderschrijven, laten het versturen en innen van de rekening over aan een boekenhuis en geven hiermee ook de verantwoordelijkheid van communicatie omtrent de rekening uit handen. Boekenhuizen versturen rekeningen waarin weinig wordt gespecificeerd. Als scholen het versturen van rekeningen in eigen hand houden, verschillen ze van elkaar in de diepte van de specificatie omtrent kosten voor ouders. Sommige scholen sturen aparte acceptgiro's; andere scholen één waarbij de kosten globaal zijn gespecificeerd; weer anderen sturen bij de rekening een uitgebreide specificatie en toelichting van de schoolkosten.

ACHTERAF

8. De school legt binnen redelijke termijn na afloop van het schooljaar rekening en verantwoording af aan de ouders/verzorgers over de feitelijke besteding van de ontvangen bijdragen.

Een enkele school heeft dit reeds gedaan; een enkele school wil dit nog gaan doen (om de gedragscode helemaal te kunnen onderschrijven). Echter, de meeste scholen voeren dit onderdeel niet uit en zijn het ook niet van plan. Aan de ene kant omdat de verantwoording over de begroting voorafgaand aan het schooljaar plaatsvindt en omdat de resultaten van het boekjaar (negatief of positief) hierin worden gecorrigeerd. Aan de andere kant omdat de schoolleiding vindt dat de school wel deze verantwoording van transparantie heeft ten opzichte van de oudergeleding van de MR, maar niet nog dieper naar de ouders toe (perceptie van teveel transparantie).

9. Als blijkt dat de gemaakte kosten aanzienlijk lager zijn dan de betaalde bijdrage, verreken de school dit met de betreffende ouders/verzorgers.

Een enkele school verrekenet daadwerkelijk lager uitgevallen bijdragen met de ouders en stort dit terug. De meeste scholen verrekenen dit met de te betalen bijdragen voor het daarop volgende schooljaar. Een enkele school, met name als ouders de ouderlijke bijdragen beheren, sparen dit bedrag op voor eventuele tegenvallende resultaten in de toekomst. Of dit bedrag wordt datzelfde schooljaar nog gebruikt om iets leuks mee te doen (bijvoorbeeld doorat de school meer geld bijdraagt aan het eindejaarsfeest).

10. De school inventariseert jaarlijks, samen met de ouder- en leerlinggeleding van de medezeggenschapsraad, of schoolboeken niet of nauwelijks zijn gebruikt. Indien dit het geval is, worden deze boeken in beginsel uit de toekomstige boekenlijst geschrapt.

Vrijwel alle scholen, of zij nu de gedragscode onderschrijven of niet, volgen dit onderdeel van de code. Zij percipiëren dat het onjuist is om geld te vragen voor boeken die niet gebruikt worden c.q. niet nuttig zijn.

2.1 Oudergeleding van de MR

2.1.1 Weinig kennis over bestaan gedragscode schoolkosten voortgezet onderwijs

Over het algemeen is er weinig kennis bij de oudergeleding van de MR over het bestaan van iets als een gedragscode. Het is niet als dusdanig geïntroduceerd bij de MR, niet door de schoolleiding en niet door de oudergeleding zelf.

Echter, ze kunnen wel spreken over de mate waarin de school de kosten probeert te beheersen en de mate waarin de school transparant is over schoolkosten voor ouders, zowel als lid van de MR als als ouder.

Hoewel de MR-ouders sterk uiteen liepen qua MR-ervaring, betrokkenheid bij de MR en financiële interesse, komt het beeld dat de schoolleider geeft omtrent de schoolkosten voor ouders sterk overeen met het beeld dat de MR-ouder schetst. Er wordt hoegenaamd weinig tot geen kritiek gehoord van MR-ouders op schoolleiding omtrent schoolkostenbeheer of -transparantie.

2.1.2 Perceptie dat de school kosten goed beheersbaar houdt

MR-leden zijn van mening dat de school er alles aan doet wat onder invloed van de school is om de schoolkosten voor ouders zo laag mogelijk te houden. Hierbij is geen onderscheid tussen MR-ouders van scholen die zeggen de gedragscode te onderschrijven en van scholen die zeggen dit niet te doen.

Zo is er gesproken met een MR-ouder op een school onder het OMO-beleid, waarbij de vrijwillige bijdrage is afgeschaft, waarbij de schoolleiding dit min of meer ondersteunt en de ouderraad en oudergeleding van de MR voorstander waren van het in stand houden van de vrijwillige ouderbijdrage. Over het algemeen hebben MR-ouders ook het idee dat het een relatief laag bedrag is dat de eigen school vraagt (echter zonder dit te kunnen staven met bewijs: men weet niet wat andere scholen vragen. Men weet niet wat andere scholen daarvoor bieden. Soms kent men de specifieke bedragen).

Dit idee is gebaseerd op het feit dat de school verantwoording aflegt aan de MR met betrekking tot het totstandkomen van de schoolkosten voor ouders. Het gebruiken van de vrijwillige ouderbijdrage als 'prullenbakje' voor kosten die wellicht ook elders ondergebracht zouden kunnen worden, wordt geaccepteerd, mits dit maar in overleg gebeurt met (de oudergeleding van) de MR en mits de schoolleiding goede argumenten heeft om dit te willen doen.

Zelfs als er op een bepaalde school slechts beperkt overleg met de oudergeleding van de MR plaatsvindt omtrent financiën (maar wel op andere gebieden), kan het vertrouwen in de schoolleiding dusdanig groot zijn, dat het MR-lid erop vertrouwt dat de schoolleiding de schoolkosten laag houdt.

Soms vindt een MR-lid dat de bemoeienis van de MR omtrent beheersbaarheid van de schoolkosten voor ouders ook beperkt is:

- met name over de verplichte ouderkosten (schoolboeken en lesmateriaal) zou de bemoeienis van de oudergeleding van de MR zo laag mogelijk moeten zijn, omdat daar niet de expertise ligt;
- Het idee bestaat ook dat jaren geleden, op een moment dat men niet zelf in de MR zat, de hoogte en indeling van de ouderbijdragen vastgesteld zijn, en dat nu weliswaar per jaar de ontwikkeling en hoogte hiervan wordt gewijzigd, maar dat er verder veel vast staat. De invloed van de oudergeleding van de MR is dus beperkt;

Een enkele MR-ouder wil binnenkort de vrijwilligheid van de ouderbijdrage ter discussie stellen bij de schoolleiding: vrijwillige ouderbijdrage is pas vrijwillig als deze geen impliciete onvrijwilligheid inhoudt, zoals uitsluiting van gebruik mediatheek of schoolfeesten.

2.1.3 Perceptie dat school kosten goed transparant houdt

MR-leden zijn van mening dat de school er alles aan doet wat onder invloed van de school is om de schoolkosten zo transparant mogelijk te maken, in elk geval naar de oudergeleding van de MR (in mindere mate naar de ‘gewone’ ouders toe). Ook hierbij is er geen verschil tussen MR-ouders van scholen die zeggen de gedragscode te onderschrijven en van scholen die zeggen dit niet te onderschrijven.

Zelfs als er op een bepaalde school slechts beperkt overleg over financiën met de oudergeleding van de MR plaatsvindt, maar als er wel globale transparantie over schoolkosten voor ouders is, er is immers geen school die helemaal geen verantwoording aflegt over schoolkosten naar ouders, zegt een MR-ouder dat de school redelijk transparant is.

Overigens weten MR-ouders vaak wel de specifieke bedragen van schoolboeken, maar in mindere mate de bedragen van overige schoolkosten en vrijwillige ouderbijdrage te noemen. Men heeft hierbij de hulp nodig van de schoolcommunicatie naar ouders omtrent schoolkosten en zelfs met deze hulp vergeet men soms hele bedragen te noemen (met name als de rekeningen worden geïnd door boekenhuizen zonder verdere specificatie).

Samenvattende conclusies

Met betrekking tot de gedragscode schoolkosten voortgezet onderwijs kan het volgende worden geconcludeerd:

- Schoolleiders zijn goed op de hoogte van het moment waarop de gedragscode is geïntroduceerd;
- Schoolleiders die zeggen voor februari 2005 te werken met de gedragscode en schoolleiders die zeggen dit pas sinds dit jaar te doen, bedoelen hetzelfde: men handelt al langere tijd naar de geest van de gedragscode. Met de introductie van de gedragscode is dit meer 'officieel' geworden;
- Scholen die de gedragscode onderschrijven en scholen die de gedragscode niet onderschrijven verschillen in hun acceptatie omtrent (het bestaan van) een gedragscode schoolkosten;
- Scholen die de gedragscode onderschrijven en scholen die de gedragscode niet onderschrijven, verschillen niet in hun onderschrijven van de achterliggende doelen van de gedragscode. Alle scholen zien het belang in van de beheersbaarheid van kosten voor ouders en de transparantie hieromtrent om zo toegankelijkheid tot de school zoveel mogelijk te garanderen;
- Scholen verschillen wel in de manieren waarop zij de kosten voor ouders beheersbaar proberen te houden. Hierin is geen verschil tussen scholen die zeggen de gedragscode te onderschrijven en scholen die zeggen dit niet te doen;
  - Scholen hebben het idee zelf maar weinig invloed uit te kunnen oefenen op boekenkosten: boekenfonds versus uitbesteden;
  - Scholen hebben het idee zelf meer invloed uit te kunnen oefenen op overige schoolkosten en vrijwillige ouderbijdrage: hierin is de ene school actiever dan de andere school;
- Uiteindelijk vinden schoolleiders het moeilijk te beoordelen of kosten voor ouders daadwerkelijk worden beheerst;
- Scholen verschillen ook in de manieren waarop deze de kosten voor ouders inzichtelijk proberen te maken; hoewel geen wetmatigheid lijkt hierin een verschil te zijn in scholen die zeggen de gedragscode te onderschrijven en scholen die zeggen dit niet te doen;
  - Er is verschil in de manieren waarop men tot transparantie komt: re-actief transparant versus pro-actief transparant;
  - Er is verschil in het gebruik en inzet van kanalen om schoolkosten inzichtelijk te maken;
- Problemen om posten onder kostensoorten onder te brengen bemoeilijken transparantie.
- De oudergeleding van de MR heeft weinig kennis over het bestaan van een gedragscode schoolkosten voortgezet onderwijs en de inhoud hiervan;

- De oudergeleding van de MR percipieert dat de school de kosten goed beheersbaar houdt;
- De oudergeleding van de MR percipieert dat de school de kosten goed transparant houdt; hierbij is geen verschil tussen scholen die zeggen de gedragscode te onderschrijven en scholen die zeggen dit niet te doen.